

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Маршук Юлія Сергіївна ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК НЕНАЛЕЖНОГО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: ТЯГАР ДОВЕДЕННЯ ВИНИ	606
Новиченко Михайло Юрійович МІСЦЕ КРИПТОВАЛЮТИ В СИСТЕМІ ЦИФРОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	609
Оскілко Олексій Олегович ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	610
Романовський Денис Сергійович АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА)	613
Сухий Євген Олександрович ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРАВА НА ЖИТЛО.....	615
Шамота Олександр Володимирович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	617
Якушев Станіслав Ігорович КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ ТА АНГЛІЇ)	618

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юріївна ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ЩОДО ДИТИНИ, ЯКА ДОСЯГЛА ПОВНОЛІТТЯ.....	621
Андронов Ігор Володимирович БЕЗПАПЕРОВИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС	623
Бут Ілля Олександрович АЛЬТЕРНАТИВНІ ПОЗОВНІ ВИМОГИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	626
Дрогозюк Крістіна Борисівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМІЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОНЛАЙН-БЛОГАХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	628
Павлова Юлія Сергіївна ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ	630
Полуніна Ольга Олександрівна ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ: ВНУТРІШНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ.....	632
Полюк Юлія Іванівна ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ЯК СПОСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	634
Стоянова Тетяна Анатоліївна РОЛЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ ТА ПРОДОВЖЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ	636
Цал-Цалко Юлія Юліївна ТИМЧАСОВИЙ ПРИХИСТОК ДИТИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	638
Яніцька Інна Анатоліївна ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЩОДО ОПИКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	640
Гончарук Анастасія Сергіївна РІВНІСТЬ СТОРІН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ	641
Кикоть Артем Володимирович РОЛЬ УСНИХ ДОКАЗІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ РИМСЬКОГО ПРАВА.....	644
Петренко Наталія Дмитрівна ШТРАФ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ БРАЗИЛІЇ.....	645
Привиденцев Олександр Геннадійович ОРИГІНАЛ ЕЛЕКТРОННОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК ДОКАЗ В РАМКАХ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	647
Сатановська Олена Валентинівна ЕЛЕМЕНТИ ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ ТА ЗМІСТ	650
Снітко Андрій Сергійович НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ПРОЦЕДУРИ ОНЛАЙН ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ... ..	652

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитонов Олена Іванівна САМОЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ.....	655
---	-----

механізм регулювання криптовалют, мають багато спільних цілей, такі як стабілізація валютної системи та стимулювання інновацій та економічного зростання, захист споживачів, запобігання незаконному фінансуванню та захист цілісності ринку, їх підходи у вирішенні цих питань різняться, між ними існують значні відмінності щодо оподаткування, трактування та класифікації криптоактивів тощо. Наразі узгодженого на міжнародному рівні механізму регулювання криптовалют не створено. Найбільших успіхів їх регулювання на регіональному рівні досяг Європейський Союз. Зокрема, у 2023 році Європейський парламент ухвалив Регламент «Про ринки криптовалют» (Markets in Crypto-Assets, MiCA), що є першим законопроектом ЄС, що стосується сфери криптовалют, який встановлює чіткі стандарти для учасників ринку та забезпечує захист споживачів, фінансову стабільність та запровадження інновацій. Він вводить чіткі категорії для різних типів криптоактивів, що створює стандартизований підхід регулювання різних типів криптоактивів; визначає вісім основних типів послуг криптоактивів, а також регулює діяльність, пов'язану з їх наданням; встановлює заборони та обмеження щодо зловживань та маніпуляцій на криптовалютному ринку та ін. [2].

Отже, криптовалюта динамічно інтегрується у цифрову реальність, що розвивається, змінюючи способи взаємодії людей у віртуальному просторі. Її використання поширюється на різні сфери, включаючи віртуальні товари, послуги тощо. Користувачі можуть без перешкод брати участь у економічній діяльності в рамках децентралізованої віртуальної економіки, де технологія блокчейну забезпечує прозорість, безпеку та децентралізацію. Це середовище, що розвивається, не тільки полегшує транзакції, але й закладає основу для створення нових віртуальних активів й досвіду. Цифрові платіжні інструменти, у тому числі криптовалюти, надаючи користувачам право власності та контролю за своїми активами, даними та цінністю, яку вони створюють у цифровій реальності, а також дозволяючи їм розпоряджатися ними на свій розсуд та автономно, зумовили серйозні зміни в економіці, особливо у транзакціях, тому поширюється практика використання традиційних транзакцій та швидкий перехід до електронних транзакцій. Поширення практики здійснення транзакцій з використанням криптовалют інтегрує фізичний і віртуальний простір, формує досвід, що виходить за рамки усталених стандартів.

Список використаних джерел

1. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0110>
2. Elements of Effective Policies for Crypto Assets : February 23, 2023, Policy Paper № 2023/004 / International Monetary Fund (IMF). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2023/02/23/Elements-of-Effective-Policies-for-Crypto-Assets-530092>

Ключові слова: цифрова валюта, електронні гроші, віртуальна валюта, криптовалюта, правове регулювання.
Keywords: digital currency, electronic money, virtual currency, cryptocurrency, legal regulation.

Оскілко Олексій Олегович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права*

ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

В умовах сьогодення, вирішення проблем взаємовідносин військовослужбовців у якості суб'єктів цивільного права, вимагає пошуку нових підходів. Участь військовослужбовців у

цивільних правовідносинах відповідно до їх цивільних прав та обов'язків, дозволить підвищити розуміння їх відносин як фізичних осіб, а отже оптимізувати нормативно-правове регулювання цивільно-правових відносин військовослужбовців щодо придбання та використання майна (рухомого або нерухомого), коштів в якості фінансового та матеріально-технічного забезпечення, тощо, що направлено на покращення умов проходження служби, та службової діяльності військовослужбовців.

Так, А. Ю. Лисак, Н. В. Хортюк та інші науковці підкреслюють, що: «з одного боку, на військовослужбовців поширюються норми загального законодавства, тому вони мають права громадян України взагалі, а з іншого, щодо них діє спеціальне військове законодавство, яке в силу особливостей військової служби передбачає для військовослужбовців як додаткові права (наприклад на соціальні пільги), так й додаткові обов'язки, і зокрема виконання цих обов'язків нерідко пов'язане з допущенням вилучень із комплексу особистих прав військовослужбовців як громадян, але лише таких, які зумовлені специфікою військової організації, особливим характером військової служби, і не інакше як у випадках, передбачених законом» [3; 8; 11].

В науковій літературі надається визначення «правового статусу особи», зокрема: «правовий статус особи є сукупністю прав, обов'язків, законних інтересів, гарантії їх реалізації, що закріплені у законодавстві і характеризують особу як суб'єкта права» [1, с. 58]. Разом з тим, як акцентує увагу Р. В. Макаренко, посилаючись на наукові висновки В. В. Галунько, В. І. Олефіра, М. П. Пихтіна: «зміст правового статусу особи трактується у правознавстві в окремих аспектах: правовий статус особи ототожнюється з правосуб'єктністю; правовий статус встановлюється нормативно-правовими актами, що встановлюють суб'єктивні права та юридичні обов'язки особи; правовий статус особи визначається нормативно-правовими актами, які встановлюють суб'єктивні права та юридичні обов'язки особи в сукупності з їх правосуб'єктністю; правовий статус розглядається як система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків та юридичної відповідальності, відповідно до яких особа як суб'єкт права (тобто такий, що має правосуб'єктність) координує свою поведінку у суспільстві» [4].

Крім того, В. Й. Пашинський, Л. П. Медвідь та Б. М. Шамрай, здійснюючи наукові дослідження, зазначають, що: «правовий статус військовослужбовця є видом спеціального правового статусу, в основі якого лежить конституційний (загальний) статус особи, при цьому, під загальним (конституційним) статусом, розуміється статус громадянина України, закріплений в Конституції і конституційних законах; спеціальний статус, розуміється в якості статусу представника певної соціальної групи – військовослужбовців, наділеного спеціальними, додатковими правами і обов'язками, а у якості індивідуального статусу, розуміється статус особи, яка має персоніфіковані права і обов'язки, що визначаються особливостями правового положення, правами і обов'язками, кожного конкретного військовослужбовця» [8; 7, с. 27].

У свою чергу, В. Й. Пашинський надає наступне визначення: «правовий статус військовослужбовців виступає юридично гарантованим їх становищем у суспільстві, обумовленим сукупністю передбачених Конституцією України, загальним законодавством і спеціальним військовим законодавством прав, свобод і обов'язків, гарантії їх реалізації та відповідальності військовослужбовців» [6, с. 70]. Водночас, науковець впевнений у необхідності вжиття заходів щодо змін співвідношення структурних елементів правового статусу військовослужбовця та їх ролі: «раніше значення мали військово-службові права та обов'язки, то наразі у сучасності, їх слід органічно поєднувати з такими категоріями, як права людини, гідність та честь, свобода, справедливість тощо» [6, с. 70].

Звертається увага на те, що завдяки наділенню військовослужбовців цивільною правосуб'єктністю, в останніх виникає можливість приймати участь у цивільно-правових відносинах. Водночас, слід звернути увагу на те, що стосовно визначення категорії «правосуб'єктність», єдиних поглядів серед науковців не склалося. Різноманітність визначень пов'язується із тим, що поняття «правосуб'єктність» не використовується законодавцем у нормативно-пра-

вових актах, а отже не визначається й юридичний зміст правосуб'єктності. Не дивлячись на це, залишається об'єктивна важливість визначення категорії «правосуб'єктність», що дозволяє розглядати правові можливості юридичних та фізичних осіб у єдності.

Так, у науковій літературі зазначається, що під правосуб'єктністю слід розуміти як: «здатність особи бути суб'єктом (учасником) цивільних правовідносин, тобто носієм дозволених прав та обов'язків» [2].

Разом з тим, науковцями надається визначення цивільної правосуб'єктності, зокрема як: «соціально-правова можливість суб'єкта бути учасником цивільних правовідносин» [5]. При цьому, науковці зазначають, що: «правосуб'єктність, зокрема фізичних осіб, є: загальною, спеціальною та індивідуальною» [10].

Водночас, принагідним здається визначення правосуб'єктності, яке надається у огляді Верховного суду України, у відповідності до чого: «правосуб'єктність визначається як передбачена нормами права здатність (можливість) особи (фізичної або юридичної) бути учасником правовідносин, тобто виступати суб'єктом права, а саме носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків» [9]. Вказане визначення вважається більш розширеним та прийнятим для розуміння.

Отже, перебуваючи у цивільних відносинах військовослужбовці наділені спеціальною правосуб'єктністю. Вважаємо, що реалізація цивільної правосуб'єктності військовослужбовцями, дає останнім можливість участі у договірних відносинах, набуття відповідних цивільних прав, обов'язків та відповідальності. Разом з тим, звертається увага на відповідність змісту та характеру договірних відносин, які виникають у військовослужбовців як суб'єктів цивільних правовідносин.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право України : навч. посіб. У 2 т. Т. 1. Загальне адміністративне право / В. В. Галунько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін [та ін.] ; за заг. ред. В. В. Галунька. Херсон : Херсон. міс. друк., 2011. 320 с.
2. Коняхін Д. А. Цивільна правосуб'єктність фізичних осіб. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 трав. 2023 р.). Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 298–299.
3. Лисак А. Ю. Правові гарантії реалізації статусу військовослужбовців при виконанні ними службових обов'язків за кордоном. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 6. С. 123–127.
4. Макаренко Р. В. Поняття правового статусу особистості як члена громадянського суспільства. *Економіка та право*. 2013. № 22. С. 141–148.
5. Нечитайло Т. О., Луць В. В. Поняття цивільної правосуб'єктності та її елементів. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2015. Вип. 39. С. 166–174. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8996/1/962-Article%20Text-1925-1-1020191025%20%281%29.pdf>
6. Пашинський В. Й. Конституційно-правовий статус військовослужбовців в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2007. 190 с.
7. Пашинський В. Й. Поняття та структура конституційно-правового статусу військовослужбовців. *Юридична наука*. 2012. № 4. С. 25–31.
8. Пашинський В. Й., Медвідь Л. П., Шамрай Б. М. Правовий статус та соціальний захист військовослужбовців: поняття і правове регулювання. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 5. С. 651–674. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/342/9400/19630-1?inline=1>
9. Правосуб'єктність в позовному провадженні про відшкодування шкоди, заподіяної агресором : огляд Верховного суду України від 24.08.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00918>

10. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2001. 656 с.

11. Хортюк Н. В. Поняття та особливості військовослужбовців як суб'єктів трудового права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 5. С. 70–75.

Ключові слова: цивільне право, цивільне законодавство, цивільно правовідносини, зобов'язання, військово-службовці, правовий статус військовослужбовців, воєнний стан.

Keywords: civil law, civil legislation, civil legal relations, obligations, military personnel, legal status of military personnel, martial law.

Романовський Денис Сергійович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

аспірант кафедри цивільного права, адвокат

АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА)

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом дало новий поштовх до реформування національного законодавства, зокрема приватного права, створено робочу групу щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України, продовжується обговорення в наукових колах. З огляду на зазначене, вбачається необхідність висвітлення європейської перспективи аліментних правовідносин в контексті забезпечення прав людей похилого віку.

Відповідно до статті 51 Конституції України повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків. [1] Національним законодавством встановлено та регламентовано зобов'язання дітей утримувати своїх непрацездатних батьків, що потребують матеріальної допомоги, а також піклуватись про батьків, що досягли похилого віку. Сімейним кодексом України та Законом України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні” передбачено право батьків на отримання аліментів з повнолітніх дітей на підставі рішення суду [2; 3]. Сімейний кодекс України містить також зобов'язання щодо утримання інших членів сім'ї та родичів, цьому присвячена Глава 22 кодексу, регламентовано і аліментні правовідносини в даному контексті. Дані положення національного законодавства спрямовані на захист громадян похилого віку та надають законодавчі гарантії на реалізацію свого права на матеріальне забезпечення. Проте чи є необхідність у перейнятті досвіду правового регулювання подібних правовідносин із законодавства Європейського Союзу та його держав-членів.

На даний час Європейський Союз проходить тривалий шлях гармонізації сімейного права, даному процесу сприяє практика ЄСПЛ, Регламенти Ради ЄС та діяльність Комісії з європейського сімейного права (CEFL) [4, с. 172], що об'єднала науковців у галузі сімейного права з усіх держав-членів.

Комісія з європейського сімейного права сформувала п'ять збірників принципів Європейського сімейного права з окремих питань, однак жоден з них не відображає право батьків на отримання аліментів або утримання від їх дітей [5]. Висвітлення даної теми відсутнє також у збірнику «Перспективи уніфікації та гармонізації сімейного права в Європі», в якому зібрані компаративно-правові дослідження сімейного права в країнах Європи, а також перспективи його гармонізації [6]. Однак аліментні зобов'язання дітей щодо своїх батьків присутні у законодавстві переважної більшості держав-членів ЄС.

Одним із перших сучасних законодавчих актів який передбачає законодавчий обов'язок дітей утримувати своїх батьків являється Цивільний кодекс Франції (Кодекс Наполеона), який введений у дію в 1804 році та із змінами діє до теперішнього часу. Цікавою нормою вказаного